

Matici Hrvatski je treba le čestitati, da je izdala to krasno knjigo, še preje pa izraziti toplo priznanje gospe pisateljici, vnukinji velikega glasbenika ilirskega, da nam je s tako večjim peresom, v tako bogatem, nam Slovencem s tako prijetnimi pristnimi kajkavizmi posutem jeziku, pričarala pred oči postanek, razvoj, vrhunec in tragični zaton prekrasne ilirske dobe. Lisinski je v tej knjigi le nekako središče, — pa še to ne vedno —, okrog katerega se grupira celo pestro ilirsko kolo: Jelačić, Preradović, Vraz, grof Drašković, Rakovac, Dimitrija Demeter, Babukić, Gaj, Ljvadić, Farkaš-Vukotinović, Trnski, Štriga, Stoos in drugi. Literarno-kulturni znanstveniki in specialisti naj ločijo v tej knjigi resnico od poezije, podmene od dejstev, to je njihov opravek: nestrokovnjakom, ki želijo spoznati preteklost, da bi vedeli pravilno oceniti sedanjo razburjeno in nehvaležno generacijo, obenem pa uganiti zvezde bodočnosti, bo ta knjiga prava zakladnica, kjer se bodo seznanjali na umetniški način — skoraj bi rekel, v obliki nekakega romana — s starimi Iliri prejšnjega stoletja, z ljudmi krepke volje, polnimi požrtvovalnosti, ki se niso strašili nobenih ovir, ki so pa vendar premalo realno pretehtavali posamezne svoje ukrepe, pa tudi premalo globoko kopali fundamente za v mislih tako lepo ilirsko stavbo. Njihova plemenita navdušenost in požrtvovalnost naj bi nam bila vzor, njihove napake pa opomin za bodočnost. Iz te knjige spoznamo Slovenci, da smo dali Hrvatom dva velika Ilira; pri nas se omenja namreč samo Stanko Vraz, če ne vzamemo v poštev drugih Ilirov, ki so ostali doma in se »poslovenili...« Tudi Vatroslav Lisinski je bil iz slovenske rodbine Fux, ki je imela svoje posestvo v bližini Novega mesta ob Krki. Ena loza te rodbine se je preselila v Zagreb in v tej rodbini se je rodil Ignacij Fux, ki se je v dobi ilirskega vzhajanja pod vplivom svojega prijatelja Štrige prekrstil v Vatroslava Lisinskega, kar si je dal pozneje na podlagi tozadevne prošnje tudi uradno potrditi.

Lisinski se je popolnoma posvetil umetnosti, in sicer glasbi. Vplival je nanj poleg drugih neumorni propagator ilirske glasbe, pozneje operni pevec, Štriga, pa tudi Stanko Vraz, ki se nam v tej knjigi kaže kot finočuteč kritik in esteta, — tudi v muziki... Toda domovina za Lisinskega ni imela koščka kruha, ne takrat, ko bi mu ga bila lahko odrezala, kaj šele pozneje, ko so Bachovi huzarji nesrečno Hrvatsko, ki je šla l. 1848 Dunaju na led, pritiskali ob tla in dušili na našem jugu vsako svobodo. Tako je Lisinski, pozabljen skoro od nehvaležnih sodobnikov, umrl 31. maja 1854. Njegovo opero »Porin« so izvajali prvič šele l. 1897 pod intendantom Miletićem v režiji Nikole pl. Faller-ja.

Ta žalostna usoda Lisinskega se vije kot rdeča nit preko cele knjige; semintja nas obide toplo sočutje do nesrečnega Lisinskega, drugič pa zopet srd na takratne odločilne kroge, ki so odličnega kulturnega delavca tako sramotno pustili na cesti. Ista čuvstva nam vzbujata tudi kratka, predvsem hrvatski inteligenci namenjena enodejanka znanega pisatelja, z naslovom:

Milan Ogrizović: »Nepoznat«. Slika iz prošlog vijeka u jednom činu. Prigodom 100-godišnjice rođenja Vatroslava Lisinskega. — Tisak i naklada St. Kugli. Knjižara Hrvatskog sveučilišta i Jugoslavenske akademije, Zagreb.

Uprizarjati in s pridom uživati bo mogla to lepo umetniško delce Ogrizovićevo predvsem inteligenca. Najboljši komentar tej enodejanki je pa zgoraj obravnana knjiga gospe Antonije Kassowitz-Cvijić.

Ivan Mazovec.

Ilija Jakovljević: **Studije in fejtoni.** Ilija Jakovljević je samozavesten nezadovoljnež, revolucionar in oster opazovalec. Že samo to ga usposablja za kritika. Za slovensko uho je njegov slog sicer presladak, toda živahen, bogat, načitan in slikovit. Odklanja vsako kimajočo kritiko, in kdor pozna hrvatsko žurnalistiko, se razveseli ob brezobzirni, razglablajoči besedi Ilije Jakovljevića. Vse to je res, toda ob resni literaturi se človek vendar vprašuje, zakaj je Ilija zbral te izrezke iz dnevnega časopisja. Brošura sicer opozarja na književne smeri v mladi Hrvatski in avtor sam se mora šteti med najjačje borbe za novi izraz, toda drži se je žurnalistični prah in marsikaj hvali, kar ni hvale vredno, le njegovi ostri, izbrani napadi so opravičeni in vzgled dnevne literarne polemike. *Narte Velikonja.*

»Revue Yougoslave«; izdaja »La Ligue des Universitaires Serbo-Croato-Slovenes«, Paris, 60, Rue des Ecoles. Glavni urednik A. Arnavtović. Izhaja dvakrat na mesec (dosedaj v dvojnih številkah). Naročnina stane letno 30 fr; polletno 18 fr; četrtletno 9 fr. — Naše poročilo se opira na 10 prvih številke te revije. — V uvodnih besedah poudarja »Liga« žalostno dejstvo, da nas do velike vojne naši današnji zavezniki niso skoro nič poznali iz lastne skušnje, ampak so svojo sodbo o nas črpali pretežno iz nemških, avstrijskih in madjarskih virov. Tudi vojska ni temu zlu skoro prav nič odpomogla, tako da obstoja še vedno v obilni meri. Da v tem pogledu položaj zboljša, se je odločila »Liga« za hvalevredno podjetje, ki nosi naslov »Revue Yougoslave«. Pa ne samo ta cilj si stavi novo podjetje, ampak tudi ustvaritev stalnih umstvenih stikov med Jugoslovani in Francozi; v to svrhu je povabila za sotrudnike celo vrsto znanih francoskih prijateljev Jugoslovanov. Glavni sotrudniki so med Jugoslovani: A. Arnavtović (urednik), Aleks. Belić, vseuč. prof. v Belgradu, I. Ratimirović, Miloje Milojević, s posameznimi članki so zastopani naši mirovni delegati in diplomati n. pr. Jos. Smodlaka, Ante Trumbić, Ivan Žolger, M. Spalajković in kn. L. Vojnović itd. Tudi Francozov deluje več, posebno Ernest Denis, prof. na Sorboni, Emile Haumant, prof. na Sorboni, in Jean Brunhes, prof. du Collège de France, i. dr. — Vsebinska revije obsega večinoma članke informativnega značaja iz vseh mogočih panog tvarne in duhovne kulture Jugoslovanstva. Priobčenih je v francoski prestavi več srbohrvaških narodnih pesmi ter umetnih v prvi vrsti srbskih, pa tudi hrvaških in slovenskih pesnikov. V drugem aktualnem delu prinaša revija vse mogoče zapiske in preglede počenši od politike, preko gospodarstva in nacionalnih vprašanj do glasbe, gledališča, slovstva in upodablajoče umetnosti. Ta del je pravzaprav najzanimivejši in najbogatejši cele revije, v primeri s prvim, kjer prevladuje sem in tje gladkostilizirana fraza oficialnega značaja, je ta del strogo stvarjen in aktualen. Razume se, da med članki prevladuje vsebinska tičoča se važnih zunanjepolitičnih vprašanj in vprašanj, ki so ravno na dnevnem redu mi-